

מהסכמי אוסלו כמעט לא נותר דבר, אבל את הלקח העיקרי [?] ישראל עוד לא הפנימה

written by אלי קלוטשטיין | 16.09.2026
פורסם במקור ראשון, בתאריך 16 בספטמבר, 2026.

המדשאות המוריקות של הבית הלבן אירחו השבוע, לפני 33 שנים, את החתימה החגיגית על הסכם אוסלו א'. היה זה אירוע פורץ דרך שנועד להביא לקיצו את הסכסוך בין ישראל לפלסטינים, וביום מן הימים גם לקדם את הקמתה של מדינה פלסטינית ריבונית ועצמאית.

33 שנים חלפו, והסדר הביניים שנועד להתקדם להסכם הקבע קמל וגווע. הוא מעולם לא הגיע לסוף דרכו, ואף לא הוביל להקמת מדינה פלסטינית. הוא גם לא הצליח ליצור הכרה מעשית של הפלסטינים בזכות הקיום של ישראל. לא צריך הרבה הוכחות ועדויות לכך, שכן מאורעות 7 באוקטובר וכל מה שאירע מאז עומדים כמגדלור בוחק שמראה לעולם את הגישה של רבים מהפלסטינים לסכסוך. החלום של שלום וביטחון, לישראל ולפלסטינים כאחד, מעולם לא היה רחוק יותר.

בשנים הראשונות אחרי ההסכם עוד הצליחו הצדדים להתקדם בזירה המדינית, והגיעו לכמה הסכמים דוגמת אוסלו ב', עזה ויריחו תחילה, הסכם חברון או וואי. אבל למרות רצון טוב ומאמצים ניכרים, איש לא הצליח להביא לפתרון של נושאי הליבה בסכסוך. הפיצוץ לאחר המשא ומתן בקמפ-דיוויד, שם סירב יאסר ערפאת להצעתו הנדיבה של אהוד ברק, סימן את הדרך למעגל חוזר ונשנה של הסלמה, פעילות צה"לית לסיכול טרור ורגיעה.

שני הצדדים מאשימים אחד את השני באחריות לכישלון, אבל בלי קשר לשאלה מי צודק, דבר אחד ברור [?] המציאות בשטח היום כבר אינה דומה כלל, כמעט בשום צורה, למה שהיה כאן ערב ההסכם ההוא.

דוגמה בולטת היא מצב החלוקה שנעשתה בהסכמים לשטחים שונים ביהודה ושומרון – A, B ו-C. ישראל כבר זמן רב לקחה לעצמה את האחריות הביטחונית על חלקים משטחי A, הפלסטינים נוגסים באמצעות בנייה בלתי חוקית בשטחי C, ובאחרונה אפילו נתפסו שוטרים של הרשות פועלים באזור שמצוי תחת שליטה ביטחונית ישראלית מלאה.

יתרה מכך, הרשות עצמה בקושי מתפקדת כגוף ממשל. כבר שנים היא ניצבת על סף קריסה כלכלית, ואף שניתן בהחלט לייחס חלק מזה לפעולות ישראל, חלק לא מבוטל קשור גם לעניינים אחרים [?] תשלום למחבלים ובני משפחותיהם, למשל, או השחיתות שפשתה בגופים הפלסטיניים השונים. נשיא הרש"פ, אבו-מאזן, כבר מבוגר יותר מ-90, והתמיכה שרוחש לו הקהל הביתי בסקרים רק הולכת וצונחת.

ההנהגה הפלסטינית ביהודה ושומרון כלל אינה מנסה להיראות כמייצגת לגיטימית של בני עמה, והיא אינה מקבלת מהם מנדט לשאת ולתת על עתידם. יותר מעשרים שנה חלפו מאז שנערכו בחירות ברשות, אחרי הטראומה הגדולה מניצחוננו של חמאס בבחירות האחרונות בינואר 2006. כחלק מניסיונה לשקם את תדמיתה ולזכות בדיבידנדים בינלאומיים אומנם הכריזה ראמאללה על כוונתה לערוך בחירות השנה. אבו-מאזן התחייב בפני נשיא צרפת ויורש העצר הסעודי בשנה שעברה, לפני ההכרזה על ההכרה בפלסטינים, שהבחירות לרשות המחוקקת ייקבעו לסוף נובמבר, ולנשיאות הן אולי ייערכו בשנה הבאה. עם זאת, נראה שברשות חוששים מהישג נוסף של חמאס, וכמעט בטוח שהבחירות לנשיאות ייערכו רק אם יתברר שאין סיכוי שארגון הטרור ינצח בהן. ישנו עדיין סיכון שגם הבחירות לרשות המחוקקת יידחו.

צריך לציין, עם זאת, שגם המהלך הזה לא זיכה את הרשות בנקודות בעיני הקהל הפלסטיני, והגוף השלטוני שקם בזכות אוסלו נתפס כארכאי ולא רלוונטי. אפילו כניסה מחודשת של שחקנים כגון מוחמד דחלאן לא שינתה את תדמית השחיתות והסיאוב של הרשות ברחוב ביהודה ושומרון. בישראל, מנגד, אין נכונות או רצון לאפשר למרואן ברגותי ² המתחרה היחיד, לפי סקרי דעת הקהל, שעשוי לנצח את חמאס בתחרות ³ להתמודד על תפקיד נשיא הרשות. ברגותי מרצה מאסרי עולם בישראל בגין חלקו ברצח ישראלים בפיגועי טרור, ואיש אינו מעוניין לתת לו לצאת מבית הכלא.

בעזה המצב גרוע עוד יותר. ישראל שולטת ב-60 עד 70 אחוזים מהשטח, ומפגינה חוסר אמון מוחלט ביכולת לפרק את חמאס מנשקו או ברצון של ארגון הטרור לעשות זאת. בשבוע האחרון נראה שצה"ל הגביר את איכות החיסולים של ראשי חמאס: אחרי החטיפה של מועין עראביד, ראש המנגנון לביטחון פנים של חמאס בעזה, הצליחה מערכת הביטחון לחסל שני מפקדי חטיבות ומפקד גדוד אחד תוך ימים אחדים.

רק ישראל אשמה

מצבה השפל של הרשות הפלסטינית, ואי הרצון לקדם את הסכמי אוסלו ופתרון שתי המדינות, הם משל לרמת ההתעניינות העולמית בסוגיה הפלסטינית כולה או בסכסוך עם ישראל. במקומות רבים ירד הסכסוך למשך חודשים ארוכים מסדר היום או מההבלטה שזכה בה, כשאירועים כגון המלחמה באיראן או באוקראינה, מצב שוק האנרגיה העולמי ועוד דוחקים אותו מהתקשורת.

לצד זאת, יש גורמים שמשקיעים מאמצים רבים להחזיר את הסוגיה לראש סדר היום, ובמיוחד על רקע התמשכות התקיפות בעזה, עליית האסלאם באירופה ובארה"ב, והירידה בתמיכה הכללית בישראל ובציונות. רק השבוע בנאום "מצב האומה" מול הפרלמנט האירופי התחייבה אורסולה פון דר-ליין, נשיאת הנציבות האירופית, "לשמור על פתרון שתי המדינות בחיים". ז'ן-נואל ברו, שר החוץ הצרפתי, טען במאמר דעה בוול סטריט ז'ורנל השבוע כי ההכרזה הצרפתית בדבר איסור סחר עם ההתנחלויות מכוונת לשמר את האפשרות להקים מדינה פלסטינית.

הדברים שאמרו השניים משקפים את הייאוש של "המדינות המתווכות" ⁴ אותן אלה שמינו את

עצמן לאחראיות על קידום השלום האזורי והאינטרסים הפלסטיניים [2] בהיתכנות פתרון שתי המדינות במצב הנוכחי, ובעיקר את אובדן האמון שלהן בישראל במסגרת הליך אוסלו. הן מאשימים אותה בקריסת ההסכמים, ומנגד רואים בפלסטינים מעין "ילד סורר" שצריך לחנך אותו, אך אין להטיל עליו אחריות למעשי הטרור שלו או החריגה בשטח מההסכמים, ולהסתפק בגינויים רפים.

הסערה התורנית בעת הזאת סובבת את פרסום מכרזי הבנייה באזור E1, בין ירושלים למעלה-אדומים [3] צעד שממשלות ישראל נמנעו ממנו שנים ארוכות בשל לחץ בינלאומי נרחב. ואכן, גם כעת הוא לא עבר בשתיקה: 12 ממשלות, כולל בריטניה וצרפת, הודיעו שיאסרו על ייבוא מההתנחלויות ביהודה ושומרון. הרחיקה לכת נורווגיה [4] כזכור, המדינה המאחרת של הסכמי אוסלו [5] שצינה כי היא שוקלת עונש מאסר בן 3 שנים למי שיקיים סחר עם המתנחלים.

ספק אם הצעדים הללו אומנם ישנו משהו, מלבד העמקת הניכור עם ישראל ואולי החרפה מסוימת של הבידוד שלה. את "תהליך השלום" זה לא יחזיר לחיים בשלב הנוכחי, וזה כנראה רק ירחיק את האירופיות מכל תהליך מדיני עתידי שקשור בפלסטינים. כך למשל, ישראל הורתה לסגור את הקונסוליה הבריטית במזרח ירושלים ולגרש את נציגיה של לונדון מהמפקדה בקריית-גת. האמינות של מדינות אלה נפגעת בעיני הממשלה בירושלים, ולא בטוח שבעתיד היא תסכים לראות בהן גוף נייטרלי בכל תהליך הידברות אפשרי.

אבל חמור מכך, אותן ממשלות מתעלמות מהאינטרסים הלגיטימיים של ישראל או ממעשי הפלסטינים, מהרגש הציבורי בקרב שני העמים ומהמציאות המשתנה בשטח. בירושלים מדגישים כי ההחלטה לבנות ב-E1 קשורה לחשיבות האזור עקב מיקומו האסטרטגי בין ירושלים למעלה-אדומים, וכי היא התחדדה בשנים האחרונות בשל המאמץ הפלסטיני לקדם בנייה בלתי חוקית שתקטע את המסדרון הזה. גם מבחינה ביטחונית יש לאזור חשיבות, שכן הוא משמר חופש פעולה של צה"ל בציר המוביל בין ירושלים לבקעה וליים המלח. בישראל סבורים כי יש לשמור על הרצף בין ירושלים לגוש מעלה-אדומים גם בכל הסדר עתידי, ושאין לאפשר לפלסטינים לסכל זאת עוד לפני שהדיונים בין הצדדים כלל מתחדשים.

בצד השני, אנשי פת"ח עודדו בנייה באזורים הפתוחים בשטח E1, ובחסות הרש"פ נבנו מאות מבנים יבילים בקרבת ירושלים ומעלה-אדומים [6] כולל בשטחי C. במשך השנים נמנעה ישראל מפעילות נחושה נגד חלק גדול מהבנייה הזאת, שהפכה לעובדה בשטח, ומסכלת בעתיד פתרון טריטוריאלי שיהיה מקובל על ממשלות כאן בארץ.

יש גם נקודות אור

אחד המדדים הברורים ביותר למצבו של "תהליך אוסלו" הוא דעת הקהל בישראל ובקרב הפלסטינים. זהו אומנם מדד משתנה בהתאם לאירועי השעה, השאלות הנסקרות ועוד, אך באופן תדיר נראה מהסקרים כי בשנים האחרונות בציבור הישראלי אין כלל אמון בתהליך השלום מול

הפלסטינים. מנגד, לפי סקרים ברמאללה נשמרת עדיין פקפקנות גבוהה מאוד ואף התנגדות לתהליכים כאלה ² על אף סימנים לשינוי חיובי בחודשים האחרונים, גם אם רגעי, בעיקר בעניין התפיסה הפלסטינית בזכות "ההתנגדות" או דרך הטרור של ארגון חמאס.

הנה דוגמה: סקר חדש של המכון למדיניות העם היהודי (JPPI), למשל ³ מרכז חשיבה שאינו נוטה לצד הימני של המפה הפוליטית בארץ ⁴ מעלה שרוב היהודים והישראלים מתנגדים לדעות שנחשבות "בשמאל הפוליטי". כך למשל, רוב גדול מתנגד לנסיגה מאזור הפרימטר בעזה, וסבור כי תוכנית טראמפ אינה צפויה להוביל לפירוק חמאס מנשקו. בצד השני של המפה, באזור יהודה ושומרון, כמעט 40 אחוזים מהנסקרים תמכו בסיפוח כל השטח לישראל, לעומת 35 אחוז שרצו לחלק את השטח. 6 אחוזים בלבד מעוניינים למסור את כולו לפלסטינים. עמדה זו מבטאת את דעתם של שיעור ניכר, אם לא רוב, של הישראלים בדבר חוסר התוחלת בקיום תהליך ברוח הסכם אוסלו.

ומה לגבי הפלסטינים? סקר אוגוסט של המרכז הפלסטיני למדיניות וסקרים בראשות ד"ר ח'ליל שקאקי, הבולט בתחומו בקרב הפלסטינים, לא מצייר תמונה ורודה של המצב בקרבם. 4 מכל 5 פלסטינים חושבים שהרש"פ ⁵ אותו גוף שקם בזכות הסכמי אוסלו ומתנהל בזכותם ⁶ מושחתת, ושני שלישים סבורים שהיא מהווה נטל על הפלסטינים. 50 אחוזים מתנגדים לפתרון שתי המדינות, ורק 44 אחוזים תומכו בו.

כאשר נשאלים הנסקרים מה הדרך לשבור את המבוי הסתום מול ישראל, 54 אחוזים מעדיפים "התנגדות עממית לא אלימה", אך 36 אחוזים תומכים בחזרה לאינתיפאדה חמושה. ביחס לרצועת עזה, רוב גדול (72 אחוזים) תומך בכך שחמאס לא יתפרק מנשקו כל עוד ישראל אינה נסוגה לחלוטין מהרצועה. שיעור דומה סבור כי התפרקות מנשק רק תוביל לחידוש המלחמה. כמו כן, בקרב הפלסטינים זוכים גורמים כגון איראן, חיזבאללה והחות'ים לשיעורי תמיכה גבוהים מאוד (מעל 50 אחוזים). החשיבות בכך היא שדרך אוסלו אינה זוכה לאהדה, כי אם הדרך ההפוכה לה ⁷ הלחימה בישראל.

לצד זאת, יש גם סימנים חיוביים בסקרים האחרונים. שביעות הרצון מחמאס והתמיכה בארגון ירדו מאוד, ואף השתנו לפת"ח. האמונה שחמאס ניצח במלחמה קטנה ב-50 אחוזים, וככלל התפיסה שלפיה "ההתנגדות" היא דרך נכונה לסיום הסכסוך הצטמצמה, גם אם היא עודנה גבוהה.

ובאותה נשימה, אסור לחגוג מוקדם מדי: כאשר נשאלו הנסקרים מה היעד העליון שצריכים הפלסטינים להציב לעצמם, כ-28 אחוזים הזכירו את זכות השיבה לגבולות 1948, ו-15 אחוזים ביקשו לבנות מדינה אסלאמית המנוהלת לפי חוקי השריעה.

עוד לא הפנמנו עד הסוף

על אף האופטימיות משינויים חיוביים בדעת הקהל הפלסטינית ⁸ שהיה צורך בכמעט שלוש שנות

מלחמה, קטל נרחב והרס עצום כדי להגיע אליהם? התפיסה הפלסטינית הבסיסית עודנה שוללת את זכות קיומה של ישראל, וחלקים נכבדים בחברה הפלסטינית תומכים בטרור, ב"התנגדות" ובחמאס. מיותר לציין שזהו ההפך המוחלט ממה שניסו הוגי אוסלו לעשות.

במציאות שנוצרה כאן אחרי 7 באוקטובר, התחדד עוד יותר הלקח שישראל אינה יכולה לקבל סיכונים מעין אלה. איננו יכולים להרשות את הקמתה של מדינה פלסטינית עצמאית במצב הנוכחי, כאשר חמאס מאיים להשתלט על הרשות ומנגנוניה בעזה וגם ביו"ש. מנגד, הרשות עצמה היא גוף מסואב, שנתפס כלא לגיטימי גם בעיני הפלסטינים עצמם, ובכירה היו מעורבים בטרור. אסור לישראל לקדם בעת הנוכחית את ההיגיון של אוסלו, שכן הוא מסכן את ביטחוננו.

ודווקא בגלל שאסור לשכוח את הלקח הזה, שתי אמירות של בכירים במערכת הביטחון בשבוע האחרון צריכות לעורר דאגה. ביום שני שעבר הכריז שר הביטחון ישראל כ"ץ כי "במידה ויהיה היפוך קנים, ומנגנוני הביטחון של הרש"פ יפתחו במתקפת טרור בנוסח 7 באוקטובר, או שנדע בוודאות שהם עומדים לעשות זאת" ? הרי שצה"ל יפתח במלחמת חורמה נגד הרשות ויכריע אותה.

הבעיה בהודעה הזאת היא שזו עדות לכך שהשינוי העמוק שנדרש באופן החשיבה הישראלי טרם הופנם עד הסוף. לא צריך לחכות להיפוך הקנים בפועל או לידיעה גמורה (מה זה אומר בדיוק?) שאלפי חמושים מצוידים היטב ומאומנים עומדים לצאת למתקפת טרור. זו בדיוק החשיבה שסבלנו ממנה בתקופת אוסלו ואחריה.

כעת, לאחר שראינו את התוצאות החמורות שיכולות לנבוע מכך, אנו נדרשים לסכל את היכולות הללו מראש, לקבוע קווים אדומים שמהם אסור לחרוג ביחס ליכולות של מנגנוני השיטור והביטחון ברשות, ולא לסמוך על כך שנקבל התראה מודיעינית זמן קצר מראש או שנפעל בדיעבד. עלינו לסכל את האיום לפני התהוותו, ולא לייחל לכוונות הטובות של ההנהגה ברמאללה או להסכם מסגרת שאינו בהכרח שווה את הנייר שעליו נחתם.

ימים ספורים לאחר הודעת שר הביטחון פורסמה ב-YNET אמירה שיוחסה לרמטכ"ל אייל זמיר, שלפי הדיווח אמר בפורום ביטחוני לראש הממשלה בנימין נתניהו ולשר הביטחון שחמאס הובס. זמיר סתר את דברי ראש חטיבת המחקר באמ"ן, אשר טען בדיון כי ארגון הטרור מנסה להתעצם, ואף שקיבל את הטענה כי "אלו כוונותיו" של חמאס ? הוא עדיין התעקש על עמדתו שארגון הטרור הוכרע.

הבעיה אינה בקביעה העובדתית בכך, שהרי יש לרמטכ"ל בוודאי יותר ידע מכל אחד אחר כמעט על השאלה הזאת. הפגם קשור בהשלכות שנובעות ממנה ? המחשבה שנגמרה המלחמה בארגון הטרור, שהוא אינו יכול להשתקם עוד ממצבו הירוד, ושנחנו יכולים להרפות מעט את המתח.

אף שחמאס בהחלט אינו מה שהיה בעבר, והוא אכן אינו משגר טילים על ישראל ? אין משמעות הדבר שכך יהיה תמיד. יתרה מכך, ארגון הטרור אכן משקם את כוחו ככל יכולתו ובשטח שעוד

מצוי בשליטתו, ומנסה לקדם גם יכולות חדשות. יוכיחו אלפי חמושים של הארגון שעוד מסתובבים בשטח, המאבקים בחמולות מתחרות בעזה והגיוסים של מחבלים חדשים. אי אפשר להניח שחמאס הובס ולהמשיך הלאה בסדר יומנו. לזה בדיוק מייחל ארגון הטרור.

התפיסה הזאת זוכה לתמיכה נרחבת בישראל בעידן שאחרי 7 באוקטובר, ולפחות בעת הזאת ובתנאים הנוכחיים היא גם שוללת מכול וכול את ההנשמה המלאכותית לתהליך שהחל לפני 33 שנים באוסלו [?] תהליך שחמאס מתנגד לו מעצם טבעו, ושכל עוד הוא פעיל, ינסה להילחם בו. מערכת הביטחון, שכשלה להגן על יישובי העוטף לפני שלוש שנים, תידרש להוכיח שאינה נופלת שוב לשאננות ומניחה לאויב לקדם תוכניות לפגוע בנו [?] גם אם הן נעטפות באצטלה מדינית ובתקווה לשלום.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.